

KÖRFEZ ÜLKELERİNİN KÜRESEL YATIRIMLARI VE DIŞ POLİTİKA

DOÇ. DR. İSMAİL NUMAN TELCİ

Başkan Yardımcısı ORSAM

“

Körfez’de Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar’ın dünya çapında gerçekleştirdikleri yatırım faaliyetleri, gerek Körfez bölgesinin dünya siyasetinde daha fazla görünür olmasına gerekse yatırım yapılan ülkelerde Körfez elitlerinin önemli bir nüfuz elde etmelerini sağlamaktadır.

”

Ortadoğu siyasetinde son dönemlerde öne çıkan Körfez ülkeleri, bölge içerisindeki hamlelerinin yanında dünya siyasetinde uluslararası yatırımları ile gündem olmaktadır. Öyle ki zengin Arap monarşisi olan Körfez ülkeleri, çoğunluğu Batılı ülkelerde olmak kaydıyla dünyanın çeşitli bölgelerinde spor, kültürel faaliyetler, hava taşımacılığı, limanlar, medya, gayrimenkul, enerji, savunma sanayi, eğitim, düşünce kuruluşları ve teknolojik faaliyetlere yatırımlar gerçekleştirmektedirler.

Körfez’de Suudi Arabistan, BAE ve Katar’ın dünya çapında gerçek-

leştirdikleri yatırım faaliyetleri, gerek Körfez bölgesinin dünya siyasetinde daha fazla görünür olmasına gerekse yatırım yapılan ülkelerde Körfez elitlerinin önemli

bir nüfuz elde etmelerini sağlamaktadır. Bir anlamda, yapılan yatırımlar ile uzun dönemli ekonomik gelirlerin çeşitlendirilmesi stratejisinin genişletilmesi hedeflenirse de esas olarak yatırımların, ekonomik saiklerin yanı sıra yatırım yapılan ülkelerin dış politikalarının satın alınması yoluyla siyasi amaçlar taşıdığı görülecektir.

Öte yandan dış yatırımlardaki motivasyonlardan birisi de bölgesel düzeyde rekabet içerisinde olunan ülkelere karşı siyasi kazanımlar elde etmektir. Bu anlamda bazı Körfez monarşilerinin yatırımların yapıldığı ülke yönetimlerinin üçüncü ülkelere karşı politikalarını yönlendirme husu-

sunda etkili olma hedefinin de bulunduğu görülmektedir.

Mali, siyasi ve askerî açıdan bir birlik içerisinde olma gayreti görünümünde olan fakat dış politika anlayışları ve ideolojik farklılıklar sebebiyle birlik görüntüsünden uzak olan Körfez ülkeleri, yabancı uluslararası yatırım konularında da birbirleri ile bir nüfuz mücadelesi içerisinde dir. Öyle ki belirli boyutlardaki yatırımlar, ülkeler içerisindeki elitlerin, yatırım otoritelerinin ve yönetici ailelerin üyeleri arasında bir nüfuz mücadelesine de dönüşmektedir.

YATIRIM FONLARI

Körfez ülkelerinin büyük oranda ve dünya çapında gerçekleştirdikleri yatırımlar sonucunda, Körfez menşeli yatırım otoritelerinin ve çeşitli sektörlerdeki şirketlerin marka değerinin artması ve yatırım yapılan ülkeler ile stratejik ortaklıklar ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda yatırım otoriteleri ve önemli şirketlerin yönetici pozisyonlarının çoğunun Körfez ülkelerinin yönetici elitleri tarafından üstlenilmesi, söz konusu isimlerin de tanınırlığını artırmaktadır.

Körfez'den yabancı ülkelere yapılan yatırımlar çoğunlukla Suudi Arabistan'da Kamu Yatırım Fonu, BAE'de Abu Dabi Yatırım Otoritesi ve Katar'da da Katar Yatırım Otoritesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Hükümetlere bağlı yatırım otoritelerinin yanında Suudi Arabistan'ın dünyanın önemli petrol şirketlerinden olan Aramco, BAE'nin ADNOC ve Katar'ın Qatar Petroleum ve Qatar Gas şirketleri, söz konusu ülkelerin yabancı ülkelerde gerçekleştirdiği yatırımlarda hayati rol oynamaktadır. Bunun yanında, BAE ve Katar özelinde bir nüfuz mücadelesi hâline gelmiş olan hava taşımacılığı sektöründe BAE'nin sırasıyla Abu Dabi ve Dubai menşeli olan Etihad ve Emirates havayolu şirketleri ve Katar'ın Qatar Airways havayolu şirketi, ciddi miktarlarda gerçekleştirdikleri yatırımlar ile öne çıkmaktadırlar.

“

Bu ülkelerin futbol dışında diğer spor dallarında da yatırımlar yaptıkları görülmektedir. Bu tür yatırımların temel motivasyonunun söz konusu ülkenin yürüttüğü küresel halkla ilişkiler faaliyetlerine katkıda bulunmak olduğu söylenebilir.

”

SPOR VE GAYRİMENKUL

Körfez ülkelerinin markalaşma kültürünü yansıtan en önemli alanlardan birisi olan spor yatırımlarında Abu Dabi'nin İngiliz kulübü Manchester City'nin ve Doha'nın da Fransız kulübü Paris Saint Germain (PSG)'nin sahibi

olması, Riyad'ın son dönemlerdeki çabasına rağmen bu alanda geri kaldığını göstermektedir. Suudi Arabistan'da birtakım sosyal, siyasal ve ekonomik değişiklikler vaat eden Velihaht Prens Muhammed bin Selman'ın diğer İngiliz kulüpleri Manchester United ve Newcastle United ile olan satın alma süreçlerinin sonuçlanmaması, Riyad'ın bu anlamda Abu Dabi ve Doha'yı takip etmek zorunda kaldığını göstermektedir. Öte yandan bu ülkelerin futbol dışında diğer spor dallarında da yatırımlar yaptıkları görülmektedir. Bu tür yatırımların temel motivasyonunun söz konusu ülkenin yürüttüğü küresel halkla ilişkiler faaliyetlerine katkıda bulunmak olduğu söylenebilir.

İngiltere ve Fransa gibi Avrupa ülkelerine yönelik gerçekleştirilen Körfez yatırımlarından bir diğer önemli başlık ise gayrimenkul sektördür. Bu anlamda, 50 yıldan fazla bir süredir Abu Dabi kraliyet ailesi el-Nahyan ailesinin üyelerinin Londra başta olmak üzere İngiltere'nin birçok bölgesinde “emlak imparatorlukları” bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde Katar'ın da gayrimenkul, alışveriş merkezi ve gökdelen projeleri başta olmak üzere İngiltere'de ciddi yatırımlarının olduğu görülmektedir. Gayrimenkul satın almalarındaki şeffaf olmayan süreçler, Körfez ülkelerinin yatırımlar ile elde etmek

istedikleri amaçlara gölge düşürse de Körfez yatırımlarının durdurulmamaktadır. Son dönemlerde gündem olan bir diğer gayrimenkul yatırımı ise Muhammed bin Selman'ın Fransa'da bulunan Château Louis XIV'yi 300 milyon dolar karşılığında satın almasıdır.

STRATEJİK SEKTÖRLER: LİMANLAR VE ENERJİ

Deniz taşımacılığı ve limanlar da Körfez ülkelerinin özel önem verdiği ve stratejik kabul ettikleri bir yatırım alanıdır. Bu anlamda özellikle BAE'nin öne çıktığı görül-

mektedir. BAE'ye ait Dubai Port (DP) World şirketi küresel düzeyde birçok limanın işletmesini kontrolüne alırken, bölgesel ve küresel düzeyde siyasi rakip olarak gördüğü ülkelerin bu anlamda olası yatırımlarını engelleme amacını da hayata geçirmektedir. Bununla birlikte özellikle Afrika Boynuzu gibi bölgelerde yapılan yatırımlarla BAE, denizlerde stratejik bir aktör olma hedefi doğrultusunda ilerlemeye çalışmaktadır.

Dünya gündeminde öne çıkan yatırımların yanında Körfez ülkelerinin özellikle enerji, limanlar ve teknoloji alanında yaptığı yatırımlar, Körfez'in bir bölge olarak Ortadoğu'da yükseliş eğilimini devam ettireceğini göstermektedir. Nitekim, Suudi Arabistan'ın Aramco ve BAE'nin ADNOC şirketlerinin gerek Batı'da gerek Asya'da gerçekleştirdiği milyar dolarlık projeler ve Katar'ın Qatar Petroleum ve Qatar Gas ile birlikte Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) bağlamında gerçekleştirdiği enerji yatırımları, bu yükseliş trendinin devam edeceğini gösteren emarelerdir.

“

Son yıllarda Körfez monarşileri ile küresel yatırımların yoğunlaştığı Batı ülkeleri arasında gün yüzüne çıkan sorunlar, Asya'nın yükselen aktörlerinin giderek daha fazla Körfez yatırımını çekmesi ve Afrika ya da Balkanlar gibi yeni yatırım alanlarının ortaya çıkması, Körfez ülkelerinin uluslararası yatırım tercihlerinin dönüşmeye başladığını gözler önüne sermektedir.

”

Körfez ülkelerinin küresel yatırımları sürekli artan bir ivme seyrederken bu durum özellikle yatırımların yapıldığı ülkeler açısından ciddi kazanımları beraberinde getiren bir yapıyı oluşturmuştur. Ancak özellikle son yıllarda Körfez monarşileri ile küresel yatırımların yoğunlaştığı Batı ülkeleri arasında gün yüzüne çıkan sorunlar, Asya'nın yükselen aktörlerinin giderek daha fazla Körfez yatırımını çekmesi ve Afrika ya da Balkanlar gibi yeni yatırım alanlarının ortaya çıkması, Körfez ülkelerinin uluslararası yatırım tercihlerinin dönüşmeye başladığını gözler önüne sermektedir. Bu durum bu yatırımların arkasındaki motivasyonların güncellenmesine neden olmakla birlikte, dış politika bağlamının daha da belirgin hâle geldiğini gözler önüne sermektedir. Bu nedenle Körfez yatırımlarının nihai varış noktasına bakılmaksızın büyük oranda dış politika ile alakalı saiklerle gerçekleştiği söylenebilir. ■